

opus - lat. – „dielo, výtvor“; vo *výtvarnom umení* jednotlivé dielo v názve alebo prípisom označené umelcom za opus (zriedkavo celé súhrnné dielo umelca); v *architektúre* a v *užitom umení* tiež označenie druhu a techniky (pozri napr. v *mozaike*: *opus alexandrinum* a ď.); pozri *dielo*

opus alexandrinum - typ *dlážkovej mozaiky* (pozri *opus pavimentum*) z kamenných kociek od čias rímskeho cisárstva; používaná aj v *murive*, v *nábytkárstve* a *šperkárstve* (pozri *rímska mozaika*); pozri *mozaika*

dlážková mozaika katedrály v Terracine

dlážková mozaika Basilica di Santa Maria San Paolo fuori le Mura v Ríme

dlážková mozaika Baziliky „Svätého Kríža v Jeruzaleme“ v Ríme

dlážková mozaika baziliky Santa Maria Maggiore v Ríme

opus alexandrinum v murive (Basilica di San Giovanni v Lateráne)

opus alexandrinum vo fasáde

dlážková mozaika v Stanza della Segnatura vo Vatikáne

opus anglicum - lat. – anglická práca“; druh anglickej gotickej výšivky; pozri *gotické umenie*, *výšivka*

www: súčasný termín pre jemné výšivky v stredovekom Anglicku, vyrábané pre cirkevné alebo svetské použitie na oblečenie, závesy alebo iné textilie; často s použitím zlatej a striebornej nite na drahom zamatu alebo plátne; po anglických výšivkách bol veľký dopyt v celej Európe, a to najmä od konca 12. do pol. 14.st.; bol to luxusný tovar a často sa používal ako diplomatický dar; porovnaj *orphrey*

-v súvislosti s heslom *Butler-Bowden Cope*: výšivka pomenovaná podľa rodiny, ktorá vlastnila niekoľko storočí; dielo sa datuje sa od 1330-1350 a ukazuje scény zo života Panny Márie s apoštolmi a svätými je vyšívajú striebrom, striebornými pozlátenými niťami a hodvábom na červenom zamate; ten bol ideálnym podkladom pre vysoko kvalitné anglické výšivky, nazývané opus anglicum, ktoré vyhľadávali najmocnejší ľudia v Európe, vrátane kráľov a pápežov, aby ho použili ako viditeľný dôkaz svojho bohatstva a postavenia; mnoho stredovekých cirkevných *ornátov* bolo neskôr rozrezaných a znovu použitých na takého reprezentatívne účely

Zvestovanie Panne Márii (dosky Felbrigge žaltára; opus anglicum, 13.st.)

Dar Catherine Paarovej princeznej Elizabeth, neskoršej kráľovnej Anglicka (opus anglicum, vyšívaná knižná väzba rukopisu z *The Miroir or Glasse of the Synneful*, 1544)

Butler-Bowden Cope. Scény zo života Panny Márie s apoštolmi a svätými (opus anglicum, 1330-1350)

Sv. Štefan (opus anglicum, 1031)

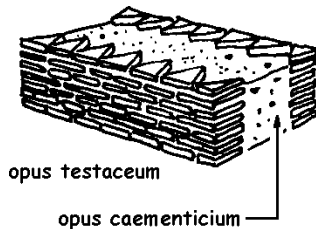
opus antiquum - murivo z lomového kameňa

opus barbaricum - grécka mozaika; Gréci používali aj *smalt* (Pergamon, Délos); pozri *mozaika*

Pan a Hamadryada (grécka mozaika, Pompeje)

opus caementicium - murivo liate/*opus emplectum* zo zmesi podobnej *betónu*, z kamenných úlomkov a malty
ďalej pozri *emplekton*; pozri *Koloseum*

opus emplectum - *emplekton*; murivo liate do dreveného debnenia; ďalej pozri *emplekton*

opus francigenum - stavebný poriadok francúzskej gotiky; *opus modernum*; pozri *gotický sloh*, *francúzska architektúra gotická*

opus fusile - murivo liate, ale aj murivo zmiešané užívané ako výplň medzi tehlovými rebrami

opus gallicum - murivo zmiešané za použitia kamennej konštrukcie a výplne z drobnejších kameňov

opus incertum - murivo výplňové, z nepravidelných kameňov spojených cementom; pozri *väzba*

opus isidomum - *väzba kvádrová*

www: staroveké rímske a grécke murivo s extrémne pravidelným vzorom, v ktorom sú kamene rovnakej dĺžky a jednotnej výške nastavené tak, aby vertikálna špára bola sústredená v bloku; horizontálne spoje sú spojité a zvislé škáry tvoria nesúvislé priamky

opus italicum - murivo z prírodného kameňa

opus latericium - murivo tehlové

opus latericum na hrobke pri Via Appia

opus mixtum - murivo zmiešané z dvoch alebo viacerých rôznych stavebných hmôt

opus modernum - *opus francigenum*

opus pavimentum/mozaika dlážková - z lat. pavimentum – „dláždená dlážka“; dlážková mozaika zahnuje *opus alexandrinum*, *opus signium*, *opus tessellatum*, *opus sectile*, *opus vermiculatum*; dlážková mozaika bola v staroveku častejšia ako nástenná; jedným z jej vrcholov je mozaika Alexandrovej bitky z Domu *faunov* v *Pompejach* (múzeum v Neapole); v období byzantskej ríše *Codex Theodosianus* roku 427 zakázal na dlážkovú mozaiku používať cirkevné symboly; pozri *mozaika; fénix* (Heinz-Mohr)

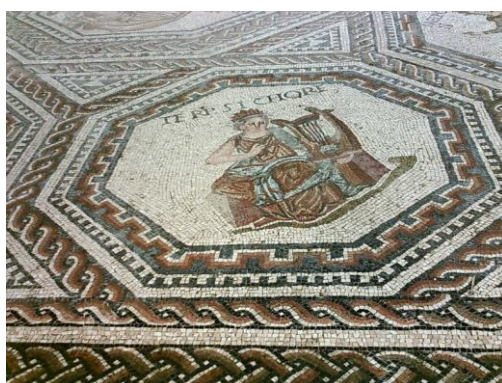
Bitka Alexandra Macedónskeho s Dareiom (Dom faunov v Pompejach)

dlážková mozaika (Pompeje)

mramorová dlážková mozaika
(Villa San Marco, Stabiae)

Terpsychoré (dlážková mozaika domu
vo Vichtene, Luxembursko)

opus posthumum - posmrtné zverejnené dielo; pozri smrť

opus pseudoisidomum/vittatum - murivo kvádrové z vrstiev premenlivej výšky

opus quadratum - murivo kvádrové s obdĺžnikovými kvádrami vo vodorovných vrstvách, zložených z behúňov a väzníkov

opus quasireticulatum - murivo zmiešané používané ako výplň alebo obklady, tvorené vodorovne ležiacimi kameňmi, ktorých štvorcové základne vytvárajú sieťové vzory

vonkajšia stena Hadrianovej villy (zač. 2.st.)

opus regulatum - typ rímskej mozaiky s kockami ukladanými do mriežok na rozdiel od *opus tessellatum*, ktorý ich ukladal vo vodorovných alebo zvislých líniach

opus reticulatum - 1. murivo zmiešané použité ako výplňové murivo, za použitia obkladových kameňov a vodorovných vyrovnávacích tehlových vrstiev
2. v renesancii: sieťová väzba preškrabovanej omietky; pozri *bosáž nepravá*

opus rusticum - murivo kvádrové z kvádrov bosovaných; pozri *bosáž, väzba*

www: od rus – „pole“; opus rusticum, vidiecke, sedliacke murivo, znamená murivo z veľkých a na vonkajšej strane neopracovaných alebo nahrubo opracovaných (bosovaných) kvádrov; rustiko zdôrazňuje škáry medzi kameňmi, takže murivo pôsobí mohutným plastickým dojmom; užívalo sa v starovekom rímskom stavitelstve a v stredoveku, najmä u pevnostných stavieb, v renesancii, v baroku, aj 19. storočia hlavne pre prízemí palácov a reprezentačných budov; slovo rustika, rustiko sa používa často synonymne sa slovom bosáž

Palazzo Medici-Riccardi, Florencia

opus sectile - lat. sectilis - "rezaný"; typ *dlážkovej mozaiky* (pozri *opus pavimentum*) z kociek presne rezaných pre bezškárové spojenie

Basilica di San Vitale, Ravenna
(labyrint priemer 3,4 m; opus sectile)

Portrét mladého muža
(3.st.)

opus signium - typ *dlážkovej mozaiky* (pozri *opus pavimentum*) nazvanej podľa mesta Signia; skladaná rôzne veľkých kamenných a keramických črepov (rozdiel od *opus tessellatum*; pozri *mozaika*)

www: opus signinum je stavebný materiál používaný v antickom Ríme; je vyrobený z dlaždíc rozdelených na veľmi malé kúsky, zmiešanými s maltou, a potom ubitý tyčami; Plinius St. vo svojom Physiologu popisuje jeho svoju výrobu: "Aj rozbité keramiky boli využité, pričom narazil aj na prášok; temperovaním vápnom vzniká hmota pevnejšie a odolnejšie ako ostatné látky podobné povahy, tvoriace cement známy ako "signin"; hmota používaná aj na výrobu chodníkov domov; technika vznikla v severnej Afrike nejakú dobu pred 256 pr.Kr. a šírila sa na sever, odtiaľ na Sicíliu a nakoniec na taliansky polostrov; dlažky z opus signinum sa nachádzajú často v púnskych mestách severnej Afriky a v helenistických domoch na Sicílii; zatiaľ čo niektoré opus signium bolo nájdené v Ríme, technika nie tu nie je bežná; Vitruvius opisuje proces, ktorým sa šírila opus signinum ako dlažka aj mozaika; trend začal v 1.st.pr.Kr. v súkromných domoch, rovnako ako verejných budovách; do 2.storočia sa na chodníkoch používalo veľa vzorovaných štýlov

opus signium ako dlážková mozaika

opus signium ako stavebný materiál
(akvadukt blízko Sevily)

opus spicatum - *murivo klasové, klasová väzba*

opus tessellatum - z lat. tessellatus - „kocka“; *mozaika* zložená z rovnako veľkých kociek (na rozdiel napr. od *opus signium*); v byzantskom umení jej charakteristickým rysom boli perleťové tóny; pozri *tesserae*

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/588629/tessera>

www: opus tessellatum je latinský názov pre normálnu techniku gréckej a rímskej mozaiky, vyrobenú z tesserae (kociek), ktoré sú väčšie ako asi 4 mm; tým sa odlišuje od jemnejšieho *opus vermiculatum*, ktoré používalo kocky menšie ako 4 mm alebo menej a bolo vyrábaná v dielňach na relatívne malých paneloch, ktoré boli na miesto dopravené prilepené k nejakej dočasnej podpore; opus tessellatum sa používalo pre väčšie plochy a bolo skladané až na mieste; obe techniky boli často v kombinované a opus vermiculatum sa uplatňovalo sa ako emblém v centre väčšieho vzoru

v opus tessellatum; opus vermiculatum dovoľovalo veľmi jemné detaily blízke iluzionistickej maľbe; taliansky štýl opus tessellatum mal čierne pozadie a bol lacnejší ako práce s plnou farebnosťou; tessellatum zvyčajne ukladá kocky na pozadí vodorovne alebo zvisle do usporiadaných liniek, ale nie do mriežok ako v prípade *opus regulatum*

mozaika opus tessellatum

mozaika opus tessellatum (3.storočie)

St.. Constanza v Ríme

opus testaceum - *murivo zmiešané z tehiel (debnenie) a výplňového muriva (kameň)*

<http://www.santagnese.org/tecniche.htm>

opus vermiculatum - lat. vermiculus - "červík"; typ *dlážkovej mozaiky* (pozri *opus pavimentum*) z drobných, nepravidelne zakrivených kamienkov, menších ako 4mm; v *Pompejach* použitá má až 30 kamienkov na 1cm²; niekedy sa kombinoval sa s *opus tessellatum*

mozaika opus vermiculatum

opus vittatum - *opus pseudoisidomum*

opustenosť - pozri *Jiljí; ľudia bez domova; samota 1*

opyš - klesajúca zadná strana *ostrožny*

Křivoklátska ostrožna

Hrad rádu nemeckých rytierov (Bouzov, Morava)